

*Οι αδελφοί Στεφανόπολι στην Πρέβεζα (1798) **

Οι αδελφοί Στεφανόπολι κατάγονται από την Κορσική και ειδικά από το Αγιάτσιο ή Αιάκειον του γεωγράφου Στράβωνος.

Ο ένας από τούτους ο Diimo, ήτο βοτανολόγος και ο Βοναπάρτης τον είχε κοντά στο Στρατηγείο του της στρατιάς της Ιταλίας όταν ο μέγας αυτός στρατηγός κατήγαγε τόσους θριάμβους στην Βόρειο Ιταλίαν εναντίον των αυστριακών στρατευμάτων και διέλυε την γηρασμένην Γαληνοτάτην Δημοκρατίαν του Αγίου Μάρκου, την άνοιξη του 1797.

Διά της συνθήκης του Καμποφόρμιο της 17 Οκτωβρίου 1797, που υπεγράφη μεταξύ του Βοναπάρτου και του Αυτοκράτορος της Αυστρίας, η Γαλλική Δημοκρατία, καθίστατο απόλυτος κυρίαρχος των τέως Ενετικών κτήσεων της Ανατολής, δηλαδή της Κέρκυρας, της Κεφαλλονιάς, της Ζακύνθου και των εξαρτωμένων εξ αυτών νησιδίων. Επίσης κατελάμβανον οι Γάλλοι το Βουθρωτόν, την Άρταν και γενικώς όλας τα εγκαταστάσεις τας προηγουμένως Ενετικές επί της Αλβανίας, που ευρίσκοντο κάτω από τον κόλπον του Δρίνου. Εις τον Ταλλεϋράνδον έγγραφε ο δαφνοστεφής στρατηγός την 18^{ην} Οκτωβρίου 1797 τα εξής: «Όταν η Γαλλία έχη την Μαϊάνς και τον Ρήνον, όταν έχη εις την Ανατολήν την Κέρκυραν, θέσιν απολύτως καλώς οχυρωμένην και τας νήσους, τι θέλομεν περισσότερον;»

Την 29^{ην} Ιουνίου 1797 εις τις 4 το απόγευμα τα Γαλλικά στρατεύματα, κατ' εντολήν δήθεν της συμμάχου της Γαλλίας, Βενετίας, αποβιβάσθησαν στην Κέρκυραν, διά να την ασφαλίσουν από τον κίνδυνον των Άγγλων. Από κει ήλθαν στην Λευκάδα (αρχάς Ιουλίου) και την Πρέβεζαν. Εν συνεχεία κατελήφθησαν και τα άλλα νησιά και κτήσεις της Βενετίας. Οι αντιπρόσωποι της Βενετίας ελησμονήθησαν εξεπίτηδες στην Βενετίαν. Αφού έγινε η στρατιωτική γαλλική Κατοχή της Επτανήσου και των επί της Ηπείρου εξαρτημάτων της Βενετικής Πολιτείας, επηκολούθησε την 17^{ην} Οκτωβρίου, η οριστική προσάρτησις στην Γαλλία.

* Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών Πρεβέζης* σε πέντε συνέχειες, στα φύλλα 74 της 16.7.1956, σελ. 2· 75 της 23.7.1956, σελ. 2 & 3· 76 της 1.8.1956, σελ. 2· 77 της 6.8.1956, σελ. 2 και 78 της 13.8.1956, σελ. 2. Αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ηπειρωτική Εστία*, τχ. 51-53, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1956, σελ. 696-700. Αναπαράγεται η δημοσίευση της *Ηπειρωτικής Εστίας*.

«Αι νήσοι Κέρκυρα, Ζάκυνθος και Κεφαλληνία» έγραφεν εις το Διευθυντήριον, από το στρατηγείον του στο Μιλάνο, ο Βοναπάρτης, «είναι δι' ημάς, ενδιαφέρονσαι περισσότερο ολοκλήρου της Ιταλίας. Η Τουρκική Αυτοκρατορία οσημέραι καταρρέει· η κτήσις των νήσων τούτων θα μας επιτρέψη να την υποστηρίξωμεν, όσον θα είναι δυνατόν ή να λάβωμεν και ημείς εξ αυτής την μερίδα μας».

Μετά την υπογραφήν της συνθήκης του Καμποφόρμιο, ο θριαμβευτής Βοναπάρτης με διάταγμά του εκδομένο στο Μιλάνο στις 17 Ουελλώδους (Δεκεμβρίου) 1797 συνίστα τέσσαρες νομούς από τας πρώην βενετικές κτήσεις εις το Ιόνιον πέλαγος. Εις τον νομόν Ιθάκης, που περιελάμβανε την Κεφαλληνίαν, Λευκάδα, Κάλαμον, Μεγανήσι, υπάγονταν και οι υποδιοικήσεις Πρεβέζης και Βονίτσης. Με την επέκταση των συνόρων της Γαλλίας στην Ήπειρο, ερχόντανε σε γειτνίαση με τον περιβόητο Σατράπη της Ηπείρου, τον Αλή πασά, που έδειξε, ευθύς μόλις κατέλαβε το Πασσαλήκι των Ιωαννίνων (1788) τάσεις αποσχίσεως από τον Σουλτάνο.

Ο Ναπολέων εσκεφέθη να τον χρησιμοποιήση στα σχέδιά του και επιδίωξε τις φιλοδοξίες του να τις υποθάλη, λέγοντάς του ότι θα τον βοηθήση να γίνη μέγας και ισχυρός σύμμαχος του. Τα σχετικά με την αλληλογραφίαν και την φιλίαν των δύο τούτων ανδρών και πού κατέληξε, τα αφηγήθηκα στην μελέτη μου: «Η μάχη της Νικοπόλεως και ο χαλασμός της Πρέβεζας».¹

Εκτός των φλογερών προκηρύξεων του καταλαβόντος την Επτάνησον γάλλου στρατηγού Τζεντίλλι, που τας συνέτασσε ο συνοδευών τούτον, γάλλος φιλόλογος και Ελληνολάτρης Αρνώ, υπήρχαν και στην Πρέβεζα και κυκλοφορούσαν πατριωτικοί λόγοι περί ελευθερίας και Δημοκρατίας και ποιήματα, ενθέρμων φιλοδημοκρατικών Πρεβεζάνων. Αυτά φυλάσσονταν σε ολόκληρα κασόνια, έως το 1947, στο ταβάνι του σπιτιού του προκρίτου Μαρίνου Λουροπούλου, που ήταν από τους γαλλόφιλους δημοκρατικούς ηγέτας της πόλεως. Αυτά τα πολύτιμα Αρχεία καταστράφηκαν στην Κατοχή (1941-1945) και τα πιο πολλά το 1947.

¹ Βασυλάς Ηλίας Β., «Η μάχη της Νικοπόλεως και ο Χαλασμός της Πρέβεζας (12/24 Οκτωβρίου 1798). Περιγραφή του Γάλλου στρατηγού L. A. Camus baron de Richemont», *Ηπειρωτική Εστία*, τχ. 30, Οκτώβριος 1954, σελ. 953-958· τχ. 31, Νοέμβριος 1954, σελ. 1048-1055· τχ. 32, Δεκέμβριος 1954, σελ. 1137-1141· τχ. 33, Ιανουάριος 1955, σελ. 29-36· τχ. 34, Φεβρουάριος 1955, σελ. 133-140· τχ. 35, Μάρτιος 1955, σελ. 245-249 και τχ. 36, Απρίλιος 1955, σελ. 348-352.

Όταν ακόμη ο Βοναπάρτης ευρισκόταν νικητής στην Ιταλίαν, έφτασε πρεσβεία από Μανιάτες στην Τεργέστη να τον παρακαλέση να ενδιαφερθή γι' αυτούς και ειπή πως μόλις θα έβαζε το πόδι του στην Κέρκυρα, αυτοί θα επαναστατούσαν και θα ετάσσοναν σύμμαχοί του, αν εσχεδίαζε να κτυπήση την Τουρκία. Η πρεσβεία των Μανιατών μη βρίσκοντας εκεί τον Ναπολέοντα, που κατεδίωκε τους Αυστριακούς εις τα τενά της Συρίας έδωσε το υπόμνημά της εις τον γάλλον πρόξενον της Τεργέστης, ο οποίος το εδημοσίευσεν, εις Ιταλικήν μετάφρασιν, εις τις τοπικές εφημερίδες.

Επιστρέψας στο Μιλάνο ο Βοναπάρτης έδωσε απάντησιν εις την οποίαν έλεγεν ότι οι Γάλλοι, και ο ίδιος προσωπικώς, εξετιμούσαν πολύ «τον μικρόν αλλά γενναίον λαόν της Μάνης, που μόνος αυτός εκ της παλαιάς Ελλάδος, κατώρθωσε να διατηρήση την ελευθερίαν». «Εις κάθε ευκαιρίαν που θα παρουσιασθή» προσέθετε, «οι Γάλλοι θα τους παράσχουν πάντοτε ενδείξεις της προστασίας των και θα προσπαθήσουν όλως ιδιαιτέρως να ευνοήσουν τους Μανιάτες». Την απάντησίν του αυτήν ο Βοναπάρτης, με χρονολογίαν 30 Ιουλίου 1799, ανέθεσε να την κομίση εις την Μάνην ο βοτανολόγος Κορσικανός Dimo Stephanopoli. Αυτός επήρε μαζί του και τον αδελφό του Nicolo με την ιδιαίτερη εντολή από τον Ναπολέοντα, να μελετήσουν την κατάστασιν του Μωριά και της Ρούμελης και του εκθέσουν κατά πόσον οι κάτοικοι των τόπων τούτων, θα υπεστήριζαν ενόπλιως τα σχέδια δράσεώς του εις την Ανατολήν.

Για τον ίδιο σκοπό έστειλε στην Ήπειρο και Αλβανία ο Ναπολέων, τον φιλόλογο Αρνά, τον πολιτικόν σύμβουλον του στρατηγού Τζεντίλλι και συντάκτην των περίφημων περί ελευθερίας και Δημοκρατίας προκηρύξεων, που εκυκλοφόρησαν στην Επτάνησον και την Ήπειρο, όταν οι Γάλλοι, όπως είπαμε προηγουμένως, κατέλαβαν τα μέρη αυτά. Αυτός υπέβαλεν έκθεσιν στο Διευθυντήριο, που σώζεται. Στις 18 Αυγούστου 1797 ξεκίνησαν οι αδελφοί Στεφανόπολι από την Κέρκυραν για την Μάνη. Περνώντας από τις ακτές της Χειμάρρας είδαν την καταστροφή και φωτιά που έβαλε ο Αλή πασάς στα δυο χριστιανικά και εχθρικά σ' αυτόν χωριά, την Νίβιτσα και τον Άγιο Βασίλειο. Για να δείξη ο Βοναπάρτης την φιλίαν του εις τον Αλή πασά του είχε επιτρέψει να πλέη στις ακτές της Ηπείρου, πράγμα που η συνθήκη του Πασσάροβιτς απηγόρευσε στους Τούρκους. Απηγορεύθη ακόμη διά νεωτέρας συμφωνίας μεταξύ Τουρκίας και Βενετίας (1778) να εγκαταστήσουν οι Τούρκοι πυροβολεία εις απόστασιν ολιγώτερη των δέκα μυλλίων από της ακτής. Επωφελούμενος λοιπόν της ανοη-

σίας των Γάλλων έκαμε στόλον ο Αλή πασάς και αποβιβασθείς εις τας ακτάς της Χειμάρρας κατέστρεψε αιφνηδιαστικά τα δυο χωριά.

Τον Οκτώβριον έφθασαν οι δύο απεσταλμένοι του Ναπολέοντος στο Μαραθωνήσι (Γύθειον) φέροντες την επιστολήν του προς τον Μπέην της Μάνης Τζανέττον Γρηγοράκην. Εκεί συνεκροτήθη συνέδριον Ελλήνων αντιπροσώπων από την Μακεδονίαν, Αλβανίαν, Θεσσαλίαν και Κρήτην. Αυτού απεφασίσθη να κηρυχθή επανάστασις μόλις θα εμφανίζονταν ο ίδιος ο Βοναπάρτης στην Κέρκυραν με 6 χιλιάδες στρατού.

Οι δύο αδελφοί παρέμειναν στην Μάνην έως την άνοιξιν του 1798, τις δε παρατηρήσεις και εντυπώσεις και τί άκουσαν περί Κατσώνη, Ανδρούτσου και των Ορλωφικών και άλλες περιέργες ειδήσεις, εδημοσίευσαν σε βιβλίον τους στο Λονδίνο,[∇] το 1800, με τον τίτλον «Ταξίδι στην Ελλάδα των Νικολό και Δήμο Στεφανόπολι κατά τα έτη V και VI της Γαλλικής Δημοκρατίας (1797 και 1798)».[□]

Εμείς εδώ θα μεταφέρουμε μεταφράζοντες ό,τι γράφουν στο βιβλίον τους οι δύο εντολοδόχοι του Ναπολέοντος για την Πρέβεζα, απ' όπου πέρασαν την άνοιξη του 1798. Οι συγγραφείς αφηγούνται εις τρίτον πρόσωπον, κατά τον τρόπον του Ξενοφώντος εις την Κύρου Ανάβασιν.[◇]

«Ο Κυβερνήτης του πλοίου ήθελε να αναχωρήσωμεν (εκ Σάμης της Κεφαλληνίας) παρά την γνώμην όλων των ταξιδιωτών. Μετ' ολίγον ο άνεμος, η βροχή και οι κεραυνοί τους περιέσφιγγαν με μεγαλύτερη δύναμη εις το μέσον του καναλιού, απέναντι της αρχαίας Λευκάδος, που σήμερα ονομάζεται Αγία Μαύρα. Η θέα του κρημνού, όπου ερρίχνονταν αυτοκτονούντες οι ατυχείς ερασταί, δεν προξένησε καμιά περιέργεια στους ταξιδιώτες, οι οποίοι διέτρεχαν κάθε στιγμήν τον κίνδυνον να πνιγούν εκεί χωρίς να το θέλουν. Ολίγον έλειψε να ακολουθήσουν την τύχη τους. ...

Παρ' όλην την πάλην εναντίον των ανέμων, της βροχής, των σκοπέλων, των κυμάτων, οι ταξιδιώτες έφθασαν στον κόλπο της Πρέβεζας. Εδώ μολονότι η θύελλα διαρκώς τους έσπρωχνε από τις ακτές, κατώρθωσαν με

[∇] Η έκδοσις έγινε στο Παρίσι και όχι στο Λονδίνο, αν και η πρώτη σειρά της πρώτης έκδοσης έγραφε στη σελίδα τίτλου «Londres» παρόλο που τυπώθηκε στο Παρίσι. Βλ. Navari Leonora, *Greece and the Levant, the catalogue of the Henry Myron Blackmer collection of books and manuscripts*, London 1989, No 1606, σελ. 339.

[□] Stephanopoli Dimo and Nicolo, (Serieys Antoine ed.), *Voyage de Dimo et Nicolo Stephanopoli en Grèce pendant, les années V et VI, (1797 et 1798 v. st.)*, Paris 1800.

[◇] Ακολουθεί η μετάφρασις του Βασιλά των σελίδων 139-142 και 144 του δευτέρου τόμου του έργου των Στεφανόπολι *Voyage de Dimo et Nicolo Stephanopoli en Grèce...*

μεγάλη δυσκολία να αποβιβασθούν και να καταφύγουν εις ένα όρμο,² όπου επέρασαν την νύκτα.³ Την άλλη μέρα επωφελήθησαν μιας στιγμής που ο καιρός κάλμαρε και εισήλθαν στον λιμένα. Η πρώτη φροντίδα των ήταν να παραδώσουν εις την Πρέβεζαν δύο επιστολές συστατικές, που έφερναν από την Ζάκυνθον. Μετ' ολίγον έφθασαν δυο έμποροι, που τους προσέφεραν φιλοξενίαν. Την εδέχθησαν.

Συγγραφείς και γεωγράφοι του τελευταίου αιώνας, μεταξύ των οποίων ο Τζάκομο Γκράντι,³ και ο πατήρ Κορονέλλι,⁴ επίστευσαν ότι η νέα πόλις Πρέβεζα έχει κτισθή επί των ερειπίων της αρχαίας Νικοπόλεως.

Ο Λαυρέντιος Echard εις το γεωγραφικόν Λεξικόν του υιοθετεί αυτήν την άποψιν. Αλλ' αυτοί οι σοφοί δεν είχαν καθόλου ιδεί, εις απόστασιν τριών μιλίων βορειοδυτικά από της ακτής, τα ερείπια της πόλεως της κτισθείσης παρά του Αυτοκράτορος Αυγούστου εις ανάμνησιν της νίκης του Ακτίου. Είναι γνωστόν ότι ήνθισε εις πληθυσμόν και πλούτον μέχρι της παρακμής της αυτοκρατορίας της Ανατολής και τότε κατεστράφη εν μέρει από τους σεισμούς και ολίγον κατόπιν κατεστράφη υπό των βαρβάρων. Τα ερείπια της αυτά καλούνται σήμερα Παλαιοπρέβεζα. Όσο για την νέα, κάθε μέρα το μέγεθός της και ο πληθυσμός της αυξάνουν. Η κατασκευή της δεν έχει καθόλου την κανονικότητα των Ιταλικών πόλεων. Τα σπίτια της, ως επί το πλείστον είναι μοναχικά και εις κάποιαν απόστασιν τα μεν από τα δε. Κάθε οικογένεια έχει το ιδικό της σπίτι. Περιέχει περίπου 14 χιλιάδες ψυχές και οφείλει την ανάπτυξιν της εις την φιλοξενίαν, που παραχωρεί εις όλους εκείνους, που γίνονται αντικείμενον της εκδικήσεως των Τούρκων.

² Κοντά ίσως στην Καστροσυκιά.

³ Θεωρώ ότι κατέφυγαν στον όρμο «Βαθύ» της Πρέβεζας, ο οποίος είναι ασφαλής και στον ισχυρό γαρμπή, που από την περιγραφή φαίνεται ότι έπνεε.

³ Ο Τζιάκομο Γκράντι έγραψε μια γεωγραφία με τον τίτλον «Risposta di Iacopo Grandi Medico Professore di Notomia in Venezia, e Accademico della Crusca a una Lettera del Sig. Dottor Alessandro Pini Medico dell' Illust. & Eccellentiss. Sig. Capitan delle Navi Alessandro Molino sopra alcune richieste intorno S. Maura, e la Prevesa», Venetia 1686.

⁴ Ο Κορονέλλι είναι ο επίσημος γεωγράφος της βενετικής Πολιτείας, όστις εξέδωσε στο Παρίσι, το 1687, ένα περίφημον, για την εποχήν του, Γεωγραφικόν Άτλαντα με τον τίτλον: Περιγραφή Γεωγραφική και Ιστορική του Μωρέως, προ ολίγου καταληφθέντος υπό των Βενετών κτλ. κατόπιν του πολέμου, τον οποίον εκήρυξαν εναντίον των Τούρκων από του 1684 έως το 1687 (*Description Géographique, et Historique de la Morée; reconquise par les Vénitiens du royaume de Négrepont, des lieux circonvoisins, et de ceux qu'ils ont soumis dans la Dalmatie, & dans l'Épire, depuis la guerre qu'ils ont déclarée aux Turks en 1684. Insqu'en 1687. Enrichie de plusieurs plans, & vues de places des memes pais, par le Pere Coronelli, cosmographe de la serenissime republique de Venise*).

Οι απεσταλμένοι (οι Στεφανόπολοι) δεν εξέχασαν καθόλου τον τρόπον με τον οποίον οι Αλβανοί συμπεριφέρθησαν προς τους Έλληνες κατά τον τελευταίον πόλεμον μεταξύ Τούρκων και Ρώσων (1789-1793). Δεν έκριναν καθόλου κατάλληλη την στιγμή να εκφράσουν φανερά την δυσπιστίαν των και τις σκέψεις των για την κακήν διαγωγήν αυτού του Έθνους (των Αλβανών). Έμεναν ικανοποιημένοι να έχουν συνομιλίας ιδιαιτέρας με τους αρχηγούς των διαφόρων τόπων και να αλληλογραφήσουν με άλλους τοπικούς φυλάρχους με αγγελιοφόρους εμπιστοσύνης. Εξ άλλου οι Έλληνες οι οποίοι ήσαν εις μέγαν αριθμόν εις την Πρέβεζαν τους έδωσαν τας πληροφορίας που επιθυμούσαν. ...»⁵

«Εις το μέρος της Αλβανίας (Ηπείρου θέλει να πη) το ευρισκόμενον υπό τους Βενετούς, οι τοπικοί άρχοντες δεν πάνε καθόλου πίσω εις αδικίες και σκληρότητες εν συγκρίσει με εκείνες που διαπράττει η Υψηλή Πύλη. Εκείνο που δεν μπορεί να επιτύχη με την εξουσίαν ο Κυβερνήτης του τόπου, το αποσπά με τα βασανιστήρια. Ένας δυστυχής Πρεβεζάνος είχε έναν αγρό εις το μέσον των ερειπίων της αρχαίας Νικοπόλεως. Καλλιεργών αυτόν, ανεκάλυψε ένα παλιό πήλινο δοχείον που περιείχε πολλά νομίσματα ασημένια και χρυσά, ένα χρυσό στεφάνι και μια χρυσή στρογγυλή λαβίδα ενός μπαστουνιού. Πιο μακρυνά βρίσκει ένα μικρό μπρούντζινο αλογάκι επίχρυσο. Κρύβει το αλογάκι, την λαβήν, το στεφάνι και παίρνει μαζί του μερικά νομίσματα. Τα δείχνει στην γυναίκα του και της ανακοινώνει ολόκληρη την ανακάλυψή του. Εκείνη την ανακοινώνει στην γειτόνισσα και μετ' ολίγον η είδησις από στόμα σε στόμα φθάνει στ' αυτιά του διοικητού του φρουρίου. Συλλαμβάνει τον άνθρωπον και την γυναίκα του. Τους ανακρίνει. Επιμένουν να φυλάξουν το μυστικό των. Ο άνδρας υποβάλλεται σε βασανιστήρια. Εξαναγκασθείς από τους πόνους αποκαλύπτει, τον τόπον του δοχείου. Ο διοικητής παίρνει ολόκληρον τον θησαυρόν, ο δε αγρότης και η σύζυγός του εξαφανίζονται».⁶

⁵ Επειδή οι συγγραφείς άκουσαν να μιλιέται η Αλβανική γλώσσα όσο σχεδόν και η Ελληνική, γι' αυτό γράφουν για τους φυλάρχους Αλβανούς της Πρέβεζας. Ως πλειονηφούντας Έλληνες λέγουν οι συγγραφείς τους Ρουμελιώτες και Μωραΐτες. Την εποχήν αυτήν είχε γίνει σύγχυσι των γεωγραφικών όρων Ήπειρος και Αλβανία.

⁶ Ότι η διοίκησις των Βενετών ήταν σκληρή και απάνθρωπη και διεφθαρμένη το πληροφορούμεθα και από άλλους συγγραφείς της Ιστορίας της Επτανήσου υπό τους Βενετούς. Οι δολοφονίες κάτω από τα μάτια της εξουσίας μέσα στην πόλη μας για οφφίτσια και εκδικήσεις ήσαν συνηθισμένο κακό, που διετηρήθη δυστυχώς και στον καιρό της Τουρκοκρατίας 1798-1912.

Περίληπτικώς θα προσθέσω λίγα ακόμη για την διοίκησι της Βενετίας εις τα Επτάνησα, που γράφει στο θαυμάσιο βιβλίον του ο Εμμανουήλ Ροδοκανάκης⁷ και ο Ιστορικός Παναγιώτης Χιώτης. Η διοικήσις της δικαιοσύνης έδιδε αφορμές εις τις χειρότερες καταχρήσεις. Αι αιματηραί ρήξεις, οι δολοφονίες, που γινόταν όλη την ημέρα στην Κέρκυρα υπάγονταν εις την δικαιοδοσίαν του Βαύλου (Γενικού προβλεπτού). Εις την Πρέβεζαν εις τον προβλεπτήν, που ήτο υφιστάμενος εις τον προβλεπτήν εξτραορδινάριον της Λευκάδος. Μεγίστη δύναμη είχε η πολιτική υψηλή Αστυνομία, που edίωκε τα εγκλήματα κατά του Καθεστώτος. Οι καταγγελλόμενοι ότι είπαν ή σκέφθηκαν ανατρεπτικά ή εξαφανιζόταν ή αν προλάβαιναν να μάθουν τι σκευωρείται εναντίον τους, επλήρωναν άφθονο χρυσό για να γλυτώσουν ή προσεχώρουν στους Τούρκους. Αι μυστικές άνόνημες καταγγελίες ήσαν συνηθέστατο φαινόμενο. Οι επαγγελλόμενοι το έργον τούτο ήσαν πρώην λησταί, άνθρωποι των κατέργων, ή και ξεπεσμένοι ευγενείς. Ωνομάζονταν *Rufiani* λέξις βενετσιάνικη. Οι σωματοφύλακες των προκρίτων, οι ονομαζόμενοι Παλληκαράδες ήσαν πρώην λησταί ή φυγόποιοι που ο αφέντης των τους επήρε χάρι από την εξουσίαν.

Οι δικασταί επωλούσαν ολοφάνερα τας αποφάσεις των επειδή καμιά αμοιβή δεν έπαιρναν. «Ο θάνατος και η ζωή ενός ανθρώπου εγινόταν αντικείμενο εμπορίας μεταξύ δικαστού και δολοφόνου» αναφέρει ο Αρνώ εις τα απομνημονεύματά του. Εις την Πρέβεζαν, όπου είχε αναπτυχθή ισχυρή αστική τάξις οι πολιτικοί αγώνες των αστών και των προκρίτων των εγγεγραμμένων εις το *Βιβλίον των Συνδίκων*, ήσαν σφοδρότατοι. Οι αστοί της Πρέβεζας είχαν πλουτίσει, γιατί η πόλις εχρησίμευε ως εμπορική διαμετακομιστική αποθήκη εις όλην την Ήπειρον μέχρι τα Μπιτώλια ακόμα. Τριακόσιοι και πλέον αραμπάδες μετέφερναν τα προϊόντα της Ιταλίας και Τεργέστης έως την άνω Αλβανίαν. Δρόμος Ηγουμενίτσας αμαξιτός δεν υπήρχε τότε. Από την Πρέβεζαν διωχετεύονταν τα πορτοκάλια της Άρτας και οι ελιές της Πρέβεζας με ιστιοφόρα βενετσιάνικα και Επτανησιακά και Πρεβεζιάνικα εις την Ιταλίαν. Μεγάλην ακμήν είχε το εμπόριον των κίτρων που εχρησιμοποιούσαν οι Εβραίοι της Κεντρικής Ευρώπης στην εορτή του εξιλασμού.

⁷ Εμμανουήλ Π. Ροδοκανάκης, μετάφραση Α. Νοεμή & Ζωηρού Πασσά, *Ο Βοναπάρτης και αι Ιόνια Νήσοι: Επεισόδιον των κατακτήσεων της Δημοκρατίας και της Πρώτης Αυτοκρατορίας (1797-1816)*, Κέρκυρα, Εταιρεία προς Ενίσχυσιν Επτανησιακών Μελετών, 1937.

Γι' αυτό οι αστοί, οι νοικοκυραίοι, έβαζαν φραγμό στις υπερβασίες των προκρίτων και του βενετού Πρίγκηπος της Πρέβεζας και αναγκάζονταν πολλές φορές οι τελευταίοι να εγγράφουν τους αστούς εις το βιβλίων των Συνδίκων και έτσι να παίρνουν και αυτοί ανώτερα τιμητικά αξιώματα. Ολοκλήρους λόχους παλληκαράδων συνετήρουν στην Επάνησον και τας Ηπειρωτικές κτήσεις της Βενετίας οι τιμαριούχοι ευγενείς. Αυτά τα κακοποιά στοιχεία ελέγοντο και Μαχαιράδες και το όνομα έμεινε. Οι φιλονικίες μεταξύ μιας ισχυρής οικογενείας προκρίτων και άλλης αντιπάλου για τα οφίτσια που ήσαν μεν άμισθα, αλλ' ήσαν πηγή πλουτισμού και εκμεταλλεύσεως του κόσμου, κατέληγαν πολλές φορές εις δολοφονίες. Ο φιλήσυχος κοσμάκης σε κάθε νέαν μεταβολήν της διοικήσεως ήλπιζε να βρη ησυχία και δικαιοσύνη. Μα πολύ γρήγορα διεψεύδετο στις ελπίδες του.

Στα χωριά της Επτανήσου ελάμβαναν χώραν και στάσεις των χωρικών, άμα δεν είχαν να πληρώσουν το «ήμορο». Όλες αυτές οι πολιτικές δολοφονίες και στάσεις λέγονται «βάσανα». Και επειδή, κάθε φορά, σε κάθε αλλαγή των αρχόντων τους, έβλεπε ο κοσμάκης τα δεινά του να μη σταματούνε, αλλά πιο πολύ να αυξάνουν και οι ελπίδες του να πάνε κατ' ανέμου προήλθε η παροιμιώδης φράσις: «Τούτα λένε βάσανα κι όχι τα περασμένα».